

Szanowni Państwo,

po raz kolejny przypadł mi zaszczyt przekazania Drogiej Społeczności Siedlisk ikony. Tym razem jest to ikona ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA, druga (obok ikony WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARIJ PANNY) z pary cudownych wizerunków z Kapliczki na Wodzie, stojącej na źródłach rzeki Prutnik w Siedliskach.

****

ŚWIĘTY MIKOŁAJ to postać historyczna. Żył na przełomie III i IV wieku w Licji, na terenie dzisiejszej Turcji. Rodzice Mikołaja, bogaci, ale i bogobojni, długo modlili się o dziecko. Bóg wysłuchał w końcu ich prośb i obdarzył synem, który już w dzieciństwie wyróżniał się bystrością umysłu, pobożnością i posłuszeństwem. Po śmierci rodziców Mikołaj otrzymał znaczny spadek, który w całości przeznaczył na potrzeby ubogich. Do naszych czasów przetrwało opowiadanie o trzech pannach, które z braku posagu nie mogły wyjść za mąż. To im, między innymi, Mikołaj podrzucił dyskretnie, w nocy, potrzebne pieniądze. Dla zachowania anonimowości uczynił to ponoć przez komin domu. Dzisiaj echa tej opowieści odnajdujemy w tradycji przedświątecznego obdarowywania się prezentami. Wieść o dobroci Mikołaja dotarła aż do Myry (obecnie Demre), którego mieszkańcy wybrali Mikołaja na swego biskupa. Powierzoną sobie diecezją rządził długo i mądrze.

Według tradycji Mikołaj był szczodrym wspomóżycielem ubogich. Słynął ze swojej dobroci – jako troskliwy opiekun chorych i ze świętości – jako duchowy pasterz dla wiernych. Słynął również z odwagi (bronił niesłusznie skazanych urzędników) i dokonanych cudów (uratował m.in. tonących żeglarzy).

Świętego Mikołaja wspomina się powszechnie jako męczennika. Jednak tak jak o jego narodzinach, tak i o śmierci nie mówią żadne historycznie potwierdzone źródła. Przyjmuje się, że zmarł w dniu 6 grudnia (350 r.?). To pierwsza data, gdzie w sposób szczególny, co roku, wspominamy świętego. Drugim dniem jest 9 maja, upamiętniający dzień przeniesienia w XI w. szczątków biskupa przez krzyżowców z przejętej przez muzułmanów Mirry do Bari we Włoszech. Tam powstało jego sanktuarium.

Choć żadne bezpośrednie źródła nie potwierdzają szczegółów jego biografii, od wieków święty Mikołaj czczony jest powszechnie jako patron ubogich i pokrzywdzonych. Jest też patronem dzieci, ale również m.in. żeglarzy, sędziów, piekarzy, gorzelników, piwowarów, panien na wydaniu, studentów, kupców, podróżnych. Z powodu tak licznych „podopiecznych” zwany jest najbardziej „zapracowanym” świętym. Tradycja obdarowywania się upominkami w dzień 6 grudnia pochodzi najprawdopodobniej z XII wieku i została zapoczątkowana przez siostry zakonne na pamiątkę szczodrości świętego.

Święty Mikołaj jest jednym z najważniejszych i najpopularniejszych świętych Kościoła Wschodniego i Zachodniego. W Kościele Wschodnim jego wizerunki zdobią ikonostasy oraz święte kąty, czyli domowe ołtarzyki, na których stawia się najczęściej ikony Chrystusa, Matki Bożej oraz Trójcy Świętej. Szczególnie czczony był na terenie Rusi Czerwonej i Galicji, gdzie znajdowało się wiele cerkwi jemu poświęconych. Dziś w Polsce istnieje ponad 300 świątyń, których jest patronem.

****

Siedliska ikona ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA zachwyca kunsztem artystycznym. Postać świętego jest realistyczna. Biskup z Kapliczki na Wodzie odziany jest w bogate szaty liturgiczne, tożsame z ubiorem biskupów Kościoła Wschodniego z czasów współczesnych malarzowi. Nakrycie głowy świętego to bogato zdobiona mitra – symbol władzy biskupiej.

Takie przedstawienie nie jest zgodne ze wschodnim kanonem, gdzie świętego Mikołaja na ikonach maluje się prosto, bardziej schematycznie. Przedstawia się go jako starca bez nakrycia głowy, odzianego w skromne szaty charakterystyczne dla czasów, w których żył. Nie zmienia to jednak faktu, że w sferze symbolicznej wizerunek ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA z Siedlisk przemawia z ogromną mocą.

Każda ikona to „Drzwi do Boga”. I to właśnie przebogaty język symboli świadczy o obecności Osoby Boskiej w siedliskim wizerunku.

Fundamentalną treścią wiary chrześcijańskiej przekazywanej przez ikonę jest dogmat o Trójcy Świętej oraz dogmat o dualistycznej, Boskiej i ludzkiej, naturze Chrystusa. W ich przekazaniu językiem ikony pierwszoplanową rolę odgrywa gest dłoni. Prawa ręka świętego, przyciśnięta do tułowia, jest pełna napięcia mówiącego o bojaźni wynikającej z odpowiedzialności za lud Boży. Dłoń ułożona jest natomiast w charakterystycznym geście błogosławieństwa – trzy uniesione palce symbolizują Trójcę Świętą, natomiast dwa pozostałe, ugięte i złączone – unię hipostatyczną. Gestowi błogosławieństwa towarzyszy trzymana w drugiej dłoni zamknięta Biblia, co symbolizuje nauczanie w imieniu Chrystusa.

Święty ma na sobie bogato zdobione biskupie szaty liturgiczne. Jego ramiona okrywa charakterystyczny dla obrządku Kościoła Wschodniego omoforion (odpowiadający paliuszowi w Kościele Zachodnim). Jest to szeroki i długi pas materiału z wyszytymi lub naszytymi krzyżami. Omoforion symbolizuje zbłąkaną owcę, którą dobry pasterz przyniósł na ramionach do domu (Łuk. XV, 4,7), czyli zbawienie rodzaju ludzkiego przez Jezusa Chrystusa. Sam zaś biskup przyodziany w omoforion uosabia Dobrego Pasterza. Drugim elementem ubioru jest sakkos – wierzchnia, długa do kolan tunika, wykonywana najczęściej z brokatu, z reguły bogato haftowana. Głowę biskupa zdobi mitra symbolizująca godność biskupią i autorytet duchownego. Zgodnie z tradycją Kościoła Wschodniego jest ona przedstawiona w typie bizantyjskim (obła w kształcie), wykonana z bogatej tkaniny i kunsztownie zdobiona klejnotami. Spod tuniki widać fragment palicy – to rodzaj ozdobnej chusty w kształcie rombu – symbolu duchowego miecza, której noszenie przysługiwało niegdyś jedynie biskupom.

W ikonie zwraca uwagę sędziwa twarz świętego, o wnikliwym, ale pełnym wyrozumiałości, łagodnym spojrzeniu. To twarz osoby uważnej, ale i pełnej empatii, skorej do pomocy.

Pełna symboliki jest także kolorystyka ikony. Podobne jak w przypadku ikony Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, dominuje tu złoto, czerwień oraz błękit.

Złoto, jako najtrwalsze i „zgadzające się z każdym kolorem”, nie przyjmujące cienia, a dzięki temu obce wszelkiej cielesności, jest symbolem pierwiastka duchowego. Reprezentuje w ikonie Boskie Światło. Postać świętego umieszczona na złotym tle to symbol zanurzenia w Bogu – w Jego wiecznej i niezniszczalnej światłości. Czerwień natomiast od niepamiętnych czasów była kolorem przywodzącym na myśl ogień, żywotne siły i moc. Jest również symbolem miłości, piękna i dobra, a także Ducha Świętego oraz męczeństwa. Błękit z kolei to symbol spraw i życia Niebiańskiego. Znamionuje też wyciszenie i stan kontemplacji. Obydwa kolory uzupełniają się w kompozycji obrazu, jednak nie przenikają się, rozdzielając to o ziemskie od tego co Boskie.

Kompozycję wizerunku świętego Mikołaja z Siedlisk dopełniają dwie sylwetki anielskie – to wysłannicy Boga. Podtrzymują z obu stron mitrę, która z woli Boga jest mu dana. Są też jednocześnie symbolem oddania i posłuszeństwa, które było udziałem świętego i które powinno być wzorem dla ludzi.

Podpis identyfikujący postać na ikonie jest elementem kanonicznym i domyka jej przekaz. Siedliska ikona świętego Mikołaja posiada podpis nietypowy. Nie jest to „Święty Mikołaj Cudotwórca” – wersja najczęściej spotykana. Wszystko wskazuje tu na skrótowy zapis (częsty zabieg w ikonach, z uwagi na niewystarczające miejsce na desce) zwrotu zaczerpniętego z troparionu, dedykowanego świętemu Mikołajowi: „arcypasterzu ojcze Mikołaju”, co w tekście cerkiewno-słowiańskim ma zapis „священноначальниче отче Николает”. Nie jest jednak do końca jasne, dlaczego literę „C” (polskie S) zastąpiono grecką literą sigma „Σ”. Być może chodziło tutaj o podkreślenie pewnej odrębności.

Użycie w ikonie ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA tekstu z poświęconego mu troparionu tworzy wspaniałą spójność z inskrypcją w bliźniaczej ikonie WNIEBOWZIĘCIE NAJŚWIĘTSZEJ MARIII PANNY. Tu, pomimo typowo łańskiego przedstawienia sceny, inskrypcja jest fragmentem troparionu śpiewanego w liturgii Kościoła Wschodniego w czasie święta Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny. To chyba jeden z większych sekretów feretronu z Siedlisk... i jednocześnie jeden ze wspanialszych znaków dla współczesnych.

Obie ikony, złączone jak syjamskie bliźnięta, wpisują i wpisują się doskonale w lokalny kontekst społeczno-religijny, przez wieki dając świadectwo zgodnego i pięknego współistnienia na tych ziemiach różnych wyznań, tradycji i kultur. Są dowodem, że pomimo zmienności dziejów, ideologii i trendów kulturowych, religia może łączyć ludzi i budować ich wspólną tożsamość.

****

Pierwowzorem przekazywanej Państwu dzisiaj ikony świętego Mikołaja jest bardzo zniszczony przez czas i warunki XVIII-wieczny oryginał z Kapliczki na Wodzie. Pracy nad tą ikoną podjęłam się ze wzruszeniem i poczuciem misji. Korzystając z dokumentacji zdjęciowej i zachowując najstarsze, tradycyjne techniki malarstwa tablicowego, starałam się odtworzyć wszystkie detale postaci, ich strojów i atrybutów. Do złocenia użyłam 23,5-karatowego złota.

Święty Mikołaj zdobył swoją „sławę” nie jako męczennik, założyciel zakonu czy Ojciec Kościoła. Zdobył ją zwykłymi gestami dobroci, wykonywanymi na ogół dyskretnie, w tajemnicy przed innymi. Właśnie takiego, cichego i pokornego, kochały kolejne pokolenia, pielgrzymując do jego grobu i szukając u niego pomocy. Wizerunek takiego świętego dziś z radością Państwu przekazuję.

Siedliska, 18 lipca 2025 r.

ichoi Malgorzata